

Nr 38.

Ankom till riksdagens kansli den 8 maj 1945 kl. 4 em.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående anordnande av obligatorisk undervisning för landsbygdens ungdom vid lantmannaskolor, lantbruksskolor, lanthushållsskolor och folkhögskolor.

(2:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 427, av herr *Andersson* i Dunker *m. fl.* har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en skyndsam utredning angående behovet, kostnaderna och sättet för anordnande av obligatorisk undervisning för landsbygdens ungdom vid lantmannaskolor, lantbruksskolor, lanthushållsskolor och folkhögskolor.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat utlåtanden i ärendet av lantbruksstyrelsen, skolöverstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning. Lantbruksstyrelsen har vid sitt utlåtande fogat yttrande av Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund.

I motionen framhålles, att de viktigaste orsakerna till ungdomens flykt från landsbygden äro dels att de ekonomiska möjligheterna äro sämre där än i städerna, dels att möjligheterna till skolundervisning äro mera begränsade för landsbygdens än för städernas barn och ungdom. Med avseende å skolundervisningen framhålles, att flertalet av de landsbygdens barn som stanna kvar på landet aldrig få annan undervisning än den som meddelas i folkskolan, och att ej heller denna står på samma plan som undervisningen vid folkskolor i tätorterna. En grundförutsättning för motverkande av ungdomens flykt från landsbygden anse motionärerna vara att ökade möjligheter till skolutbildning för denna ungdom skapas. Enligt motionärernas mening borde alla gossar och flickor som stanna kvar på landsbygden beredas tillfälle att kostnadsfritt genomgå minst en fem månaders kurs vid folkhögskola, lantmanna-, lantbruks- eller lanthushållsskola. Undervisningen borde vara obligatorisk, med valfrihet dock mellan de angivna skolformerna, samt hänföras till åldern 17—20 år. Ungdomar som efter folkskolan fortsatte i kommunal mellanskola, läroverk eller liknande läroanstalt skulle ha rätt men ej skyldighet att genomgå föreslagen kurs. Motionärerna hålla före, att genomförandet av sådan obligatorisk undervisning kraftigt skulle medverka till att ungdomen stannade kvar vid jordbruket och på landsbygden.

I motionen framhålles även att elevtillströmningen till läroanstalter av ifrågavarande slag ökat och att det är ytterst beklagligt att en mängd elever måste avvisas på grund av platsbrist. Den höjning av stipendierna för obemedlade och mindre bemedlade elever vid sådana skolor, som föreslås i årets statsverksproposition, antages medföra ytterligare ökad elevtillströmning, varvid platsbristen blir ännu större. Motionärerna anse därför att det är ofrånkomligt, att statsmakterna med det snaraste kraftigt medverka till utökning av antalet läroanstalter av detta slag, även så länge undervisningen är frivillig.

Lantbruksstyrelsen har icke ansett skäl föreligga att igångsätta en sådan utredning som föreslås av motionärerna. Till stöd för sin sålunda uttalade uppfattning har lantbruksstyrelsen anfört i huvudsak följande:

I likhet med motionärerna anser lantbruksstyrelsen, att de viktigaste orsakerna till ungdomens flykt från landsbygden äro av ekonomisk art, men det torde stå klart, att även svårigheterna för landsbygdens ungdom att skaffa sig erforderlig utbildning i hög grad bidragit till denna flykt.

Skolfrågorna — icke minst landsbygdens — ha under senare år intagit en framträdande plats i den allmänna debatten, och 1940 års skolutredning har framlagt vissa förslag för underlättande av landsbygdens ungdomens studiemöjligheter, vilka av Kungl. Maj:t i proposition framlagts för 1945 års riksdag. Skolutredningen kan väntas framlägga ytterligare förslag rörande skolutbildningen, vilka säkerligen i stor utsträckning även torde komma att beröra landsbygdens förhållanden.

Enligt lantbruksstyrelsens mening torde det vara nödvändigt, om landsbygdens kulturella och ekonomiska utveckling skall kunna hålla jämna steg med städernas och tätorternas, att landsbygdens ungdomens utbildningsmöjligheter bliva likvärdiga med dessas. Ungdomen på landsbygden bör så långt möjligt beredas tillfälle till att göra ett fritt yrkesval. För närvarande har landsbygdens ungdom i regel icke möjlighet till ett sådant yrkesval där individens anlag och förutsättningar för yrket få bliva utslagsgivande. Det blir icke anlagen och fallenheten för ett visst yrke som blir utslagsgivande för valet utan bostadsorten och föräldrarnas ekonomiska standard. Arbetsglädjen och därmed produktiviteten i arbetet skulle sannolikt i hög grad stimuleras, om ett yrkesval efter anlag och fallenhet kunde genomföras, och det torde därför vara av intresse för statsmakterna att stödja en utveckling i antydd riktning.

1940 års skolutredning har uttalat sig för att ett åttonde skolår införes och att sjunde och åttonde skolårens undervisning göres praktiskt betonad med hänsyn till bygdens yrkesliv.

Motionärerna ha icke omnämmt dessa skolutredningens förslag, vilka enligt lantbruksstyrelsens mening icke kunna förbigås vid diskussionen av det i motionen framförda förslaget. Ehuru det icke framgår av motionen, torde det väl vara motionärernas mening att det föreslagna åttonde skolåret skulle ersättas med ett obligatoriskt skolår för till vuxen ålder kommen ungdom och då förlagt till folkhögskolor eller lantbruksundervisningsanstalter. Det finnes naturligtvis skäl, som tala för en dylik anordning. Man menar att intresset för skolarbetet är mycket svagt i 14—15-årsåldern, och att det vore av större värde om ungdomarna finge ett skolår vid en senare tidpunkt, då studieintresset vaknat. Å andra sidan är det tydligt, att svårigheterna för ungdomen att komma loss från förvärsarbetet äro betydligt större i 17—20-

årsåldern än tidigare, och för flickornas vidkommande t. ex. kan ingåendet av giftermål ytterligare försvåra eller omöjliggöra skolgång vid vuxen ålder. Därtill kommer att en obligatorisk undervisning i lantbruk eller lantushåll skulle ha till följd att ett stort antal för jordbruk och lantushåll ointresserade och olämpliga ungdomar skulle föras in i detta yrke. Detta skulle ytterligare minska ungdomens rätt till fritt yrkesval efter håg och fallenhet och skulle säkerligen åstadkomma en reaktion i motsatt riktning mot vad motionärerna åsyfta. Däremot kan det enligt lantbruksstyrelsens mening i viss mån ifrågasättas, om icke en ordentlig yrkesutbildning borde sättas som villkor för drivande av jordbruk med hänsyn till de stora krav som säkerligen i framtiden komma att ställas på jordbrukets yrkesutövare.

1941 års befolkningsutredning har i sitt nyligen avgivna betänkande angående den husliga utbildningen (Statens Offentliga Utredningar 1945: 4) anfört, att en huslig utbildning visserligen vore önskvärd för alla flickor, men att lämpligheten av att göra denna utbildning obligatorisk starkt kunde ifrågasättas ur pedagogisk synpunkt. En obligatorisk undervisning skulle enligt befolkningsutredningens mening sänka undervisningens standard och minska effektiviteten, då många elever säkerligen skulle vara icke ointresserade utan även rent negativt inställda till undervisningen.

Lantbruksstyrelsen anser att landsbygdens ungdom bör beredas samma möjligheter till utbildning som tätorternas, men förmenar att valet av yrke bör så långt möjligt ske efter vars och ens håg och fallenhet. Att söka hindra flykten från landsbygden genom att förmena dess ungdom rätt till fritt yrkesval torde icke vara riktigt eller lämpligt. En lösning av landsbygdens skolfrågor enligt dessa linjer förutsätter emellertid icke blott att ekonomiska möjligheter skapas för landsbygdens ungdom att skaffa sig önskad utbildning utan även att landsbygdens behov av yrkesundervisningsanstalter av olika slag tillgodoses så långt detta är möjligt.

Lantbruksundervisningsanstalterna böra utbyggas och moderniseras i raskare takt än vad hittills skett, och genom ökade stipendier och andra förmåner böra även de ekonomiskt sämst ställda ungdomarna, i den mån de ha håg och fallenhet för jordbrukarens yrke, beredas möjlighet att skaffa sig yrkesutbildning. Lantarbetarnas yrkesutbildning kräver även sin lösning, och landsbygden har ett stort behov av yrkesmän av olika slag, för vilka en särskilt anpassad yrkesutbildning i kurser och skolor, förlagda till landsbygden, måste anordnas.

Enligt lantbruksstyrelsens mening äro skolfrågorna av så vital betydelse för landsbygdens kulturella och ekonomiska framåtskridande, att en tillfredsställande lösning är synnerligen trängande. Vidgade möjligheter till yrkesutbildning av olika slag kunna säkerligen bidra till att skapa ett rikare fasetterat yrkesliv på landsbygden och därmed bidra till att hindra flykten från landsbygden.

Skolöverstyrelsen, som i huvudsak begränsat sitt utlåtande till att avse folkhögskolorna, har efter hörande av folkhögskolinspektören framhållit, att överstyrelsen ansåge dessa skolor vara av största betydelse för landsbygdens ungdom och att en utveckling av denna skolform därför vore högst önskvärd men att överstyrelsen dock ansåge sig böra bestämt avstyrka, att genomgående av folkhögskola gjordes obligatoriskt. I övrigt har överstyrelsen anfört bland annat följande:

Överstyrelsen vill understryka angelägenheten av att statsmakterna, såsom motionärerna påyrka, medverka till att erforderlig utökning av antalet skolor

för landsbygdens ungdom kommer till stånd, så att inträdessökande icke på grund av platsbrist måste avvisas. Vad folkhögskolorna beträffar har elevantalet i ganska hög grad fluktuerat. Vid vinterkurserna innevarande läsår är elevantalet det största det någonsin varit. Någon egentlig platsbrist synes emellertid knappast ha förelegat. Flertalet skolor ha kunnat mottaga samtliga anmälda lärjungar. Det må jämväl framhållas, att i motsats mot på 1930-talet, då indragning av vissa folkhögskolor ifrågasattes och i något fall även skedde, flera nya skolor inrättats under de senare åren.

Vidkommande frågan om obligatorisk undervisning vid bl. a. folkhögskola för den till vuxen ålder komna delen av landsbygdens ungdom är överstyrelsen — i motsats till motionärerna — av den uppfattningen, att genomföranden av en sådan åtgärd icke skulle medverka till att kvarhålla ungdomen å landsbygden. Överstyrelsen vill i detta sammanhang erinra om att frågan om obligatorisk utbildning för till vuxen ålder kommen ungdom nyligen varit föremål för överväganden i fråga om ett speciellt område, nämligen den husliga utbildningens. 1941 års befolkningsutredning har i sitt nyligen avgivna betänkande anfört, att fastän utredningen anser, att en huslig utbildning är önskvärd för alla flickor, den ändå måste ställa sig synnerligen tveksam beträffande lämpligheten att göra denna obligatorisk. Utredningen har ansett att undervisningens pedagogiska värde skulle sjunka, om eleverna komme till skolorna med tvång, och att utgifterna för en av staten bekostad utbildning årsklassvis skulle bli mycket höga.

De av befolkningsutredningen anförda synpunkterna anser överstyrelsen tillämpliga även beträffande folkhögskolan. Genom den frivilliga anslutningen till folkhögskolan har denna skola fått något av sin särskilda karaktär.

Känslan av att landsbygdens ungdom, när det gäller åtkomliga utbildningsmöjligheter, står i undantagsställning torde icke sakna betydelse såsom orsak till att denna ungdom söker sig bort från landsbygden. Åtgärder för att åstadkomma en förändring i detta hänseende äro utan tvivel påkallade, och sådana planeras också. Överstyrelsen vill bl. a. erinra om olika förslag av 1940 års skolutredning och om den i statsverkspropositionen föreslagna ökningen av stipendiesummorna till obemedlad och mindre bemedlad ungdom, som genomgår bl. a. folkhögskola. När det gäller landsbygdsungdomens möjligheter att besöka landsbygdens ungdomsskolor torde denna höjning, om den kommer till stånd, få stor betydelse.

Vad beträffar folkhögskolorna har folkhögskolinpektören i sitt yttrande antytt vissa ytterligare åtgärder i syfte att underlätta möjligheterna för landsbygdens ungdom att besöka dessa. De flesta folkhögskolor upptaga, i motsats till jordbrukets yrkesskolor, särskild undervisningsavgift. För de av landsting ägda folkhögskolorna torde icke större svårigheter möta att införa fri undervisning. Svårare torde detta bli vid de folkhögskolor, som ägas av olika organisationer. I vissa fall häfta dessa skolor i skuld för anläggningen, i något fall högst betydande, och dessa skolor torde därför behöva understöd av allmänna medel för att kunna bli skuldfria. Om de föreningsägda folkhögskolornas skulder för byggnadsändamål likviderades med allmänna medel och statsanslaget till skolorna något höjdes, torde det bli möjligt att av dessa skolor fordra fri undervisning.

Om elever från andra orter än skolans närmaste omgivning befriades från erläggande av hyra för bostad under vistelsen vid skolan, skulle givetvis även detta — påpekar folkhögskolinpektören — underlätta genomgången av folkhögskola. Men överstyrelsen vill framhålla, att sanerandet av de enskilda skolornas ekonomi, avskaffandet av undervisningsavgifterna och beredandet av fri bostad för de elever, som ej kunna bo i sina hem under kurserna, måste medföra mycket betydande kostnadsökningar för det allmänna.

Överstyrelsen för yrkesutbildning, som i sitt utlåtande närmast tagit sikte på de yrkesutbildande skolorna inom jordbrukets område, har uttalat den mening, att sådana bestämmelser varigenom för landsbygdens ungdom skulle föreskrivas obligatorisk genomgång av dylika skolor icke skulle bidra till att kvarhålla ungdomen på landsbygden. I övrigt har överstyrelsen anfört bland annat följande:

Överstyrelsen, som i det följande närmast åsyftar de yrkesutbildande skolorna inom jordbrukets område, vill för sin del understryka angelägenheten av att statsmakterna, såsom motionärerna framhålla, medverka till att erforderlig utökning av antalet ifrågavarande undervisningsanstalter kommer till stånd, så att inträdesökande icke på grund av platsbrist måste avvisas. Enligt tillgängliga uppgifter skulle av de sökande till lantmannaskolornas vinterkurs 1944—45, där elevantalet är 1 509 (året förut 1 268), cirka 20 procent ej kunnat beredas plats. Lantbruksskolorna, som samma läsår ha 299 elever (året förut 294), ha måst avvisa 327 sökande. Vid lanthushållsskolorna, där elevantalet höstterminen 1944 utgjorde 630 (året förut 581), hade 46 procent av de sökande ej kunnat beredas plats. Enligt vad överstyrelsen erfarit äro å skilda håll planer å bane att inrätta nya skolor inom den lägre lantbruksundervisnings område och att utvidga och förbättra förutvarande. Den starkt ökade insikt om behovet och värdet av utbildning, som elevtillströmningen ger uttryck för, är en tillgång som måste tillvaratagas, och det synes därför vara av största vikt att dessa utvidgningsplaner på allt sätt underlättas och i tillräcklig omfattning komma till förverkligande.

Vidkommande frågan om obligatorisk undervisning för den till vuxen ålder komna delen av landsbygdens ungdom har överstyrelsen emellertid icke samma uppfattning som motionärerna. Överstyrelsen är sålunda av den mening att genomförandet av en sådan åtgärd icke skulle medverka till att kvarhålla ungdomen å landsbygden. De psykologiska synpunkterna måste här tillmätas väsentlig betydelse. Känslan av att landsbygdens ungdom, när det gäller åtkomliga utbildningsmöjligheter, står i undantagsställning torde icke sakna betydelse såsom orsak till att denna ungdom söker sig bort från landsbygden. Åtgärder för att åstadkomma en förändring i detta hänseende äro utan tvivel också påkallade, och sådana torde också kunna förväntas komma till stånd; det må här bland annat erinras om olika förslag av 1940 års skolutredning, som syfta härtill och av vilka förslaget angående studie-hjälp för högre undervisning å landsbygdens ungdom föranlett proposition till årets riksdag (Kungl. Maj:ts proposition nr 74). Emellertid måste det också anses vara av betydelse, att man icke, samtidigt som man söker göra utbildningsmöjligheterna lättare tillgängliga för landsbygdens ungdom, sätter denna i undantagsställning på annat sätt genom att införa ett tvång, från vilket städernas ungdom är undantagen. Det synes med fog kunna befaras att en sådan åtgärd för närvarande skulle utlösa en reaktion motsatt den motionärerna åsyfta.

Frågan om viss obligatorisk utbildning för till vuxen ålder kommen ungdom har för övrigt nyligen varit föremål för överväganden i fråga om ett speciellt område, nämligen den husliga utbildningens. 1941 års befolkningsutredning har i sitt nyligen avgivna betänkande angående den husliga utbildningen anfört, att fastän utredningen anser att en huslig utbildning är önskvärd för alla flickor, den ändå måste ställa sig synnerligen tveksam beträffande lämpligheten att göra denna obligatorisk. De av befolkningsutredningen sålunda anförda synpunkterna finner överstyrelsen tillämpliga även i detta fall.

Enligt överstyrelsens uppfattning bör sålunda samhället i så hög grad som möjligt bidra till att landsbygdens ungdom beredes tillfälle att erhålla utbildning men på frivillig grund. Ytterligare åtgärder för att bereda yrkesutbildning inom jordbrukets område synas bland annat böra vidtagas. Överstyrelsen vill i detta sammanhang erinra om det förslag angående inrättande av ett antal jordbrukets yrkesskolor, som lantbruksstyrelsen på grund av erhållet utredningsuppdrag avgav i juli 1940, samt om de uttalanden, som gjordes av vederbörande departementschef vid avlåtande till 1944 års riksdag av proposition angående anslag till ett antal dylika skolor (Kungl. Maj:ts proposition nr 54). Det synes vara en betydande brist att dylika skolor icke i större omfattning än fallet är stå till buds, allra helst som tillvaron av dylika torde kunna skapa möjligheter för en, låt vara begränsad, övergång även från tätorterna till landsbygden. För den ungdom, som efter fullgjord skollplikt skall välja yrke, äro möjligheterna vad den manliga ungdomen beträffar att via en yrkesskola komma över till jordbrukets yrkesområden nu ytterst begränsade. Icke minst framträder denna brist, då förhållandena inom jordbruksundervisningen ses mot bakgrunden av den expansion, som för närvarande äger rum inom övriga områden av yrkesutbildningsväsendet.

Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund har icke ansett sig kunna tillstyrka en utredning som går ut på att införa obligatorisk undervisning för landsbygdens ungdom, men är å andra sidan av den mening, att en utredning bör företagas som klarlägger hur man skall kunna utvidga möjligheterna till ytterligare frivillig utbildning för denna ungdom. I övrigt har förbundet anfört följande:

Det är enligt förbundets mening av väsentlig betydelse att landsbygdens ungdom, enkannerligen jordbrukets, får möjlighet till en bättre allmän- och fackutbildning än vad som hittills erbjudits. Detta skulle givetvis bliva fallet om motionärernas förslag bifölles. Å andra sidan torde det kunna anses svårt för att ej säga omöjligt att rättvist bestämma var man skall draga gränsen mellan landsbygd och tätorter, och vidare kan det ifrågasättas varför just landsbygdens ungdom med tvång skall undergå viss undervisning, utan att samtidigt samma tvång åvilar andra grupper. Det är inte heller säkert, att det av motionärerna åsyftade målet — ett hämmande av flykten från landsbygden — därmed skulle förverkligas. I många fall torde säkerligen det motsatta resultatet bliva följden.

Enligt förbundets mening vore det lyckligare om landsbygdens ungdom bereddes tillfälle till ytterligare frivillig allmän- och yrkesutbildning genom att ekonomiska möjligheter till fortsatt utbildning i form av ökade stipendie-medel ställdes till förfogande, ävensom om en utbyggnad och utökning av nuvarande lantbruksundervisningsanstalter (lantmanna-, lantbruks- och lant-hushållsskolor samt jämväl folkhögskolor) kunde äga rum. Då kunde man till skolorna i stort sett få även de obemedlade skaror som till följd av allmänt intresse och studiebegåvning äro förtjänta av vidareutbildning och slipa från den intvingade barlast av slöa, likgiltiga och obegåvade individer, vilka ej alls vare sig kunna eller vilja tillgodogöra sig undervisningen. Dessa skulle genom sin närvaro i skolklassen sänka undervisningens nivå, såvida ej undervisningen skulle differentieras med hjälpklasser eller dylikt.

Utskottet.

Motionärernas uppfattning, att den ogynnsamma ställning i fråga om möjligheter till utbildning, som landsbygdens ungdom intager i förhållande till

ungdomen i städerna, utgör en bidragande orsak till ungdomens flykt från landsbygden, delas av utskottet.

Skolfrågorna ha under senare år intagit en framträdande plats i den allmänna debatten. Till förbättrande av bland annat landsbygdsungdomens utbildningsmöjligheter ha flera förslag framlagts och även åtgärder vidtagits. Sålunda har Kungl. Maj:t med anledning av förslag av 1940 års skolutredning i en till innevarande års riksdag avlåten proposition, nr 74, hemställt om anvisande av medel till studiehjälp för högre undervisning åt landsbygdens ungdom. I enlighet med Kungl. Maj:ts i årets statsverksproposition framlagda förslag har riksdagen vidare anvisat medel till förhöjda understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter och folkhögskolor. Utskottet anser emellertid, att ytterligare åtgärder böra vidtagas för att förbättra utbildningsmöjligheterna för landsbygdens ungdom. Med hänsyn till den stora betydelsen av den verksamhet, som bedrivs vid de lägre lantbruksundervisningsanstalterna och folkhögskolorna, synes fortsatt uppmärksamhet böra ägnas frågan om vilka åtgärder som kunna vidtagas för att skapa ökade möjligheter även för mindre bemedlade att erhålla utbildning vid nämnda undervisningsanstalter.

Ett spørsmål som härvid måste upptagas till behandling är på vad sätt lantbruksundervisningsanstalterna skola kunna erhålla möjligheter att mottaga större antal elever än för närvarande. Enligt vad som framgår av de av överstyrelsen för yrkesutbildning lämnade uppgifterna måste vid lantmannaskolornas vinterkurs 1944—45 till följd av brist på plats avvisas cirka 20 procent av antalet sökande. Motsvarande siffra för lantbruksskolorna för höstterminen 1944 var 46. Vid lantbruksskolorna, som nämnda läsår ha 299 elever, ha måst avvisas icke mindre än 327 sökande. Det anförda visar enligt utskottets uppfattning, att behov föreligger av ytterligare elevplatser vid nämnda skolor och att åtgärder till förbättring av förhållandena på området äro av nöden.

Om utskottet sålunda i de nu angivna hänseendena är av samma uppfattning som motionärerna, gäller detta icke beträffande det i motionen framlagda förslaget, att obligatorisk undervisning för landsbygdens ungdom skulle anordnas vid de lägre lantbruksundervisningsanstalterna och folkhögskolorna. I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna finner nämligen utskottet en dylik anordning olämplig ur flera synpunkter. Den känsla av tvång, som i ett dylikt fall skulle förefinnas hos eleverna, torde icke komma att verka befruktande på studieintresset. Tvärtom torde kunna befaras, att åtskilliga elever skulle bliva ointresserade och i vissa fall rent negativt inställda till undervisningen. Dennas effektivitet torde därigenom komma att minska. Utskottet anser sig därför icke kunna tillstyrka, att utredning rörande möjligheterna att anordna en dylik undervisning företages. Då utskottet vidare utgår ifrån att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på de förut av utskottet angivna förhållandena i avseende å nödvändigheten att tillskapa ökade utbildningsmöjligheter för jordbrukets ungdom, synes någon riksdagens åtgärd i anslutning till motionen icke erforderlig.

Jordbruksutskottets utlåtande nr 38.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att motionen II: 427, i den mån den icke kan anses besvarad med vad utskottet ovan anført, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 maj 1945.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Tjällgren, Alfred Andersson, Jacob Hansson, Anderberg, friherre Beck-Friis, Bondeson, Svedberg* och *Sundelin* samt

från andra kammaren: herrar *Andersson* i Löbbo, *Ericsson* i Sörsjön, *Mäler, Larsson* i Karlstad, *Gustafson* i Dädesjö, *Svensson* i Ljungskile, *Andersson* i Hyssna och *Andersson* i Hedensbyn.
